

YLIOPISTOJEN OHJAUS JA RAHOITUS VUODESTA 2010 ALKAEN

1. YLIOPISTOJEN OHJAUSJÄRJESTELMÄN KUVAUS	2
1.1 OHJAUKSEN VUOSIKIERTO VUONNA 2009 KÄYTÄVISSÄ NEUVOTTELUISSA.....	3
1.2 OPETUSMINISTERIÖN JA YLIOPISTOJEN VÄLINEN SOPIMUSMENETTELY JA TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN	4
1.3 SEURANTA JA RAPORTOINTI	7
1.4 ARVIOINTI.....	8
2. YLIOPISTOJEN RAHOITUS VUODESTA 2010 ALKAEN	9
2.1. RAHOITUSKOKONAISUUS	9
2.2 PERUSRAHOITUKSEN LÄHTÖKOHTIA	12
2.3 PERUSRAHOITUS	13
2.3.1 Koulutus.....	14
2.3.1.1 Koulutuksen laajuus.....	14
2.3.1.2 Koulutuksen laatu ja vaikuttavuus.....	16
2.3.2 Tutkimus ja tutkijankoulutus	17
2.3.2.1 Tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laajuus.....	17
2.3.2.2 Tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laatu ja vaikuttavuus	17
2.3.3 Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet.....	18
2.3.3.1 Koulutus- ja tieteenalarakenne.....	18
2.3.3.2 Strateginen kehittäminen.....	21

1. YLIOPISTOJEN OHJAUSJÄRJESTELMÄN KUVAUS

Opetusministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta sekä ohjauksesta. Yliopistojen toimintaedellytykset turvaavalla valtion rahoituksen tasolla ja opetusministeriön ohjauksella, erityisesti rahoitusmekanismeilla ja rakenteellisella kehittämisellä sekä toiminnan järjestelmällisellä seurannalla ja arvioinnilla tuetaan yliopistolaitoksen tuloksellisuuden ja laadun vahvistumista. Opetusministeriön ohjaus kohdistuu yliopistojen lakisääteisiin tehtäviin, joita ne hoitavat riippumatta rahoituslähteestä.

Opetusministeriön ja yliopistojen välisen ohjausjärjestelmän keskeiset osat ovat määräraha-, säädös- ja informaatio-ohjaus. Ohjauksen keskeisiä välineitä ovat opetusministeriön ja yliopistojen väliset sopimukset, palautemenettely ja seurantajärjestelmät, erityisesti KOTA -tietojärjestelmä.

Tulosohjauksen periaatteita sovelletaan pyrittäessä toteuttamaan yliopistojen lakisääteiset tehtävät mahdollisimman tehokkaasti ja tuloksellisesti. Opetusministeriön ohjauksella ja tavoitteiden asettamisella edistetään eduskunnan ja hallituksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi asettamia keskeisiä linjauksia. Sopimusmenettelyssä huolehditaan siitä, että sovittavat tavoitteet tukevat koko yliopistolaitoksen strategista kehittämistä ja ottavat tarvittavassa määrin huomioon myös yliopistojen omat strategiat ja profiloitumisen.

Yliopistoudistuksen ja tarkoituksena on lisätä yliopistojen autonomiaa ja tehdä niistä itsenäisiä oikeushenkilöitä sekä luoda niille samanlaiset toimintaedellytykset kuin kansainvälisesti menestyneimmillä yliopistoilla. Esityksen mukaan nykyisin valtion tilivirastoina toimivista yliopistoista tulisi itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiölain mukaisia säätiöitä (Aalto-yliopisto, TTY). Uudella yliopistolaitolla säädettäisiin yliopistojen tehtävistä, hallinnosta, toiminnan rahoituksesta ja ohjauksesta sekä yliopistojen tutkimukseen ja opetukseen, opiskelijoihin ja henkilöstöön liittyvistä seikoista.

Yliopistoudistuksen myötä yliopistojen lisääntyvä toimivalta ja talousvastuu luovat kannusteet ja edellytykset järjestää yliopistojen toiminta nykyistä tehokkaammin ja tarkoituksenmukaisemmin. Yliopistoudistuksen ja rakenteellisen kehittämisen keskeisinä tavoitteina ovat opetuksen laadun parantaminen ja opiskeluprosessien kehittäminen sekä tutkimuksen kansainvälisen tason kohottaminen. Yliopistojen toiminta, myös yksityisten yliopistojen osalta, rahoitetaan pääasiallisesti valtion varoin ja yliopistot hoitavat jatkossakin valtion niille antamaa julkista tehtävää.

Opetusministeriön ja yliopistojen välisiä nykyisiä ohjauskäytänteitä voidaan soveltaa keskeisiltä osin myös uudessa oikeushenkilömuodossa toimivien yliopistojen kanssa. Tavoitteena on keventää ohjausprosessia ottaen huomioon erityisesti toimialan tavoitteiden pitkäjänteisyys ja korkeakoulujen autonominen päätöksenteko. Ohjausprosessin keveneminen tapahtuu opetusministeriön osalta ennen kaikkea sopimusneuvotteluvälin pitenemisen sekä hankehakemusten ja -raportoinnin poistumisen kautta.

1.1 Ohjauksen vuosikierto vuonna 2009 käytävissä neuvotteluissa

Uudessa oikeushenkilömuodossa toimivien yliopistojen tavoitteista ja määrärahoista sovitaan ensimmäisen kerran vuonna 2009 koskien talousarviovuotta 2010. Yliopistot sovittavat esityksensä keskenään yhteen siten, että valmistelu voidaan käynnistää lausuntokierroksella olevan yliopistolakiesityksen yliopistorakenteen mukaisesti. Vuonna 2009 ministeriön ja yliopistojen väliset neuvottelut ovat syksyllä, jotta uusien yliopistojen hallinto on ehditty rakentaa ja neuvottelut voidaan käydä uusien yliopistojen johdon kanssa.

vuosi 2009

Sopimusmenettely ja siihen liittyvä tavoitteiden asettaminen käynnistyi vuonna 2008 marraskuussa,

Marraskuu (2008) Opetusministeriö järjesti korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon kanssa kaksipäiväisen seminaarin, jossa käsiteltiin uuteen neuvottelukierrokseen liittyvät keskeiset asiat ml. ministeriön alustava näkemys yhteisistä tavoitteista. Opetusministeriön ja yliopistojen välillä pidetään myös muita seminaareja ja tilaisuuksia ennen varsinaisia neuvotteluja. Opetusministeriö huolehtii myös riittävästä vuorovaikutuksesta alueiden ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

Joulukuu Yliopistoilla oli mahdollisuus kommentoida yhteisiä tavoitteita, sopimuksen rakennetta ja rahoitusmallia. Strategisten suuntaviivojen pohjalta yliopistoille lähetettiin neuvotteluohjeet.

Tammikuu (2009) Ministeriön ja yliopistojen välistä vuoropuhelua seuraavan sopimuskauden yhteisistä tavoitteista, yliopistokohtaisista määrällisistä tavoitteista ja valtakunnallisista erityistehtävistä käydään tammi-huhtikuun aikana.

KOTA -tietojärjestelmään päivitetään vuoden 2008 toteutum tiedot tammi-huhtikuun aikana. Helmikuu Annetaan hallituksen esitys yliopistolaiksi ja -asetukseksi. Opetusministeriön alustava kanta yliopistojen ohjauskäytänteistä ja rahoitusmallista vuodesta 2010 alkaen. Yliopistot toimittavat ministeriön edellyttämät raportit edellisen vuoden tuottavuustoimenpiteistä ja hankkeista.

Maaliskuu Hallituksen kehyspäätös valmistuu. Kaikki rahoituslaskelmissa tarvittavat pohjatiedot ovat ministeriössä. Yliopistojen tilinpäätökset toimitetaan opetusministeriölle.

Toukokuu Opetusministeriön talousarvioesitys vuodelle 2010 valmistuu.

Kesäkuu	Eduskunta hyväksyy yliopistolain ja -asetuksen. Opetusministeriö antaa päätöksen yliopistojen ohjaukikäytänteistä ja rahoitusmallista. Opetusministeriö antaa yliopistoille tilinpäätöskannanoton edellisen vuoden toiminnasta ja kehittämistarpeista.
Elokuu	Yliopistoille alustava laskelma valtion rahoituksesta vuodelle 2010 eduskunnan hyväksymän yliopistolain, tähän liittyvän asetuksen ja opetusministeriön päätöksen pohjalta. Yliopistojen täydentävät sopimusaineistot toimitetaan opetusministeriölle.
Syyskuu	Hallituksen talousarvioesitys annetaan eduskunnalle (yliopistojen rahoitus yhtenä kokonaisuutena).
Lokakuu	Opetusministeriön ja yliopistojen väliset neuvottelut käydään. Viimeistään viikkoa ennen varsinaisia neuvotteluja opetusministeriö lähettää sopimusluonnoksen yliopistoille. Neuvottelussa sovitaan yliopistokohtaiset tavoitteet ja tehdään käytännössä opetusministeriön seuraavan vuoden yliopistotoimintaa koskevat rahoituspäätökset.
Joulukuu	Eduskunta hyväksyy talousarvion. Sopimukset allekirjoitetaan ja tehdään varsinaiset valtion rahoituspäätökset.

1.2 Opetusministeriön ja yliopistojen välinen sopimusmenettely ja tavoitteiden asettaminen

Ohjausprosessin keskeinen osa on opetusministeriön ja yliopistojen välillä säännöllisesti käytävät neuvottelut. Neuvotteluissa osapuolet sopivat määrävuosiksi yliopiston tehtävästä, profiilista ja painoaloista sekä yliopistolle asetettavista koulutus- ja tiedepolitiikan kannalta keskeisistä tavoitteista ja kehittämistoimenpiteistä. Neuvotteluissa käsitellään tavoitteiden ohella myös yliopistojen strategisia, toiminnan kehittämissuuntaan liittyviä kysymyksiä.

Sopimusmenettelyt ja sopimuskauden pituus kytkeytyvät myös laajempaan opetusministeriön hallinnonalan ohjauksen uudistamishankkeeseen. Valtakunnallisten tavoitekytkentöjen vahvistamiseksi sopimuskausi rytmitetään eduskunta- ja hallituskautteen siten, että tavoitteet sovitaan nelivuotiskaudelle. Seuraava sopimus neuvotellaan vielä vuosille 2010–2012, mutta vuodesta 2013 alkaen siirrytään nelivuotisiin sopimuskausiin. Sopimusneuvottelut käydään ensimmäistä sopimusvuotta edeltävänä vuonna ja sopimuskauden aikana, mikäli opetusministeriö katsoo sen tarpeelliseksi. Yhteys yliopistoihin turvataan sopimuskauden väli vuosina riittävällä vuorovaikutuksella. Opetusministeriö tekee rahoituspäätökset sopimusten pohjalta vuosittain.

Opetusministeriön ja yliopiston välisestä neuvottelusta laadittavan sopimuksen rakenne on kaikille yliopistoille yhtenäinen. Sopimuksen sisältö on sen sijaan yliopiston erityispiirteet huomioon ottava lukuun ottamatta korkeakoululaitoksen yhteisiä tavoitteita.

Taulukko 1. Opetusministeriön ja yliopistojen välisen sopimuksen rakenne kaudella 2010–2012

1. Korkeakoululaitoksen yhteiset tavoitteet

- Korkeakoulujen kanssa käytävän vuoropuhelun pohjalta yhtenäiset sanalliset tavoitteet kaikille korkeakouluille käsittäen korkeakoulujen lakisääteiset tehtävät, kansainvälistymisen, henkilöstö- ja opiskelijanäkökulman sekä toiminnan taloudellisuuden ja tuottavuuden.

2. Yliopiston tehtävä, profiili ja painoalat

- Tulosneuvottelussa sovittavalla tavalla yliopiston strategiatyön pohjalta: yliopiston tehtävä, profiili ja painoalat, yliopiston määrälliset ja tunnuslukutavoitteet.
- Yliopiston profiilissa voi painottua eri tavalla tutkimus, perustutkintokoulutus, taiteellinen toiminta, elinikäinen oppiminen tai innovaatio- ja aluetoiminta.
- Painoalat konkretisoivat yliopiston valitsemää profiilia joten niitä voi olla vain rajallinen määrä ja ne eivät voi kattaa yliopiston koko toimintaa.

3. Keskeiset kehittämistoimet

- Lähtökohtaisesti opetusministeriö laatii ehdotuksen opetusministeriön ja yliopiston väliseen sopimukseen sisällytettävistä korkeakoulun kannalta tai valtakunnallisesti merkittävistä kehittämistoimista. Myös korkeakoulu voi tehdä ehdotuksen kehittämistoimiksi sopimustarjouksessaan. Sopimusneuvottelussa sovitaan muutama kehittämistoimi yliopistoa kohden.
- Kehittämistoimi voi liittyä yliopiston strategian toimeenpanoon, esimerkiksi rakenteelliseen kehittämiseen tai johonkin alakohtaiseen kysymykseen. Yliopistojen painopisteiden muutosten kautta tämä voi sisältää myös linjauksia alakohtaisiin aloituspaikkojen uudelleen suuntauksiin.

4. Rahoitus

- Sopimus (ja sen jälkeiset rahoituspäätökset) sisältää kaiken yliopistolle osoitettavan valtion rahoituksen tarvittavin erittelyin. Harjoittelukoulujen ja tutkijakoulujen osalta sopimuksissa todetaan toimintaan käytettävän rahoituksen vähimmäismäärä.

Opetusministeriön ja yliopiston välisessä neuvottelussa tai valmisteluprosessin aikana sovitaan yliopiston tehtävästä, profiilista, painoaloista, kehittämistoimista ja valtion rahoituksesta siltä osin kuin se on muuta laskennallisin perustein määräytyvää. Korkeakoululaitoksen yhteiset tavoitteet valmistellaan opetusministeriön ja korkeakoulujen välisenä yhteistyönä. Yliopistokohtaiset tavoitteet kytkeytyvät korkeakoululaitoksen yhteisiin tavoitteisiin ja tukevat yliopiston johtamista. Tavoitteiden toteutumista voidaan seurata myös lukumäärin tai tunnusluvuin.

Kaudella 2010–2012 sovitaan vuosittaisia keskimääräisiä määrällisiä tavoitteita *ylemmille korkeakoulututkinnoille ja tohtoritutkinnoille* koulutusaloittain sekä *alemmille korkeakoulututkinnoille*,

ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrälle, Suomesta lähteneiden tai Suomeen saapuneiden vaihto-opiskelijoiden määrälle, harjoittelukoulujen oppilasmäärälle ja harjoittelukoulujen ohjatussa harjoittelussa suoritettujen opintopisteiden määrälle yliopiston kokonaismääränä. Lisäksi yliopistokohtaisesti sovitaan tunnuslukutavoitteita vuodelle 2012. Sopimuskauden 2010–2012 valmistelun ohjekirjeen liitteessä määritellään valtakunnalliset mitoitusperusteet yksityiskohtaisemmin ml. opettajankoulutus.

Taulukko 2. Yliopistojen määrälliset tavoitteet ja tunnuslukutavoitteet kaudella 2010–2012

Määrälliset tavoitteet	Vuosina 2010–2012 keskimäärin
Alemmat korkeakoulututkinnot	
Ylemmät korkeakoulututkinnot	
Tohtorin tutkinnot	
Harjoittelukoulujen oppilasmäärä	
Harjoittelukoulujen ohjatussa harjoittelussa suoritettujen opintopisteiden määrä	
Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä	
Suomesta lähteneiden ja Suomeen saapuneiden vaihto-opiskelijoiden määrä (vaihdon kesto yli 3 kk)	
Tunnuslukutavoitteet	Vuonna 2012
Opiskelijat (FTE)/ opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	
Ylemmät korkeakoulututkinnot/ opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	
Tohtorintutkinnot/ professorit	
Kansainväliset refereejulkaisut / opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	
Tieteelliset julkaisut (pl. kv-refereejulkaisut)/ opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	
Opettajien ja tutkijoiden liikkuvuus Suomesta ja Suomeen (väh. 2 vko) / opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	
Vuonna x yliopistoissa perustutkinnon aloittaneista tutkinnon suorittaneiden osuus 7-vuoden kuluttua aloittamisesta	
Lukuvuodessa vähintään 45 opintopistettä suorittaneiden osuus alemmaa ja ylempää korkeakoulututkintoa suorittavissa	
Tutkinnon suorittaneiden osuus tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden yhteismäärästä lukuvuoden aikana	
Kansallisen kilpailun tutkimusrahoituksen (SA, Tekes) %-osuus yliopiston kokonaisrahoituksesta (sis. harjoittelukoulut, pl. finanssisijoitukset)	
Kansainvälisen tutkimusrahoituksen (pl. yritys ja rakennerahastot) %-osuus yliopiston kokonaisrahoituksesta (sis. harjoittelukoulut, pl. finanssisijoitukset)	
Täydentävän rahoituksen osuus täydentävän rahoituksen ja valtion rahoituksen kokonaissummasta (sis. harjoittelukoulut, pl. finanssisijoitukset)	
Vuonna x tutkinnon suorittaneissa työllisten osuus työvoimaan kuuluvissa (työllisten ja työttömien yhteismäärästä) seuraavan vuoden lopussa.	

Osaavan työvoiman turvaamiseksi ja asetettujen koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi määrällisiä tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon mm. koulutustarpeiden ennakoinnin ja alakohtaisten selvitysten tuloksia. Mikäli yliopistokohtaisia määrällisiä tavoitteita ei saada muutoin valtakunnallisesti tai alakohtaisesti

yhteen sovitetuksi, opetusministeriöllä on yliopistolakiluonnoksen mukaan mahdollisuus päättää määrällisistä tavoitteista siltä osin kuin nämä ovat yliopistoille osoitettavan rahoituksen perusteena.

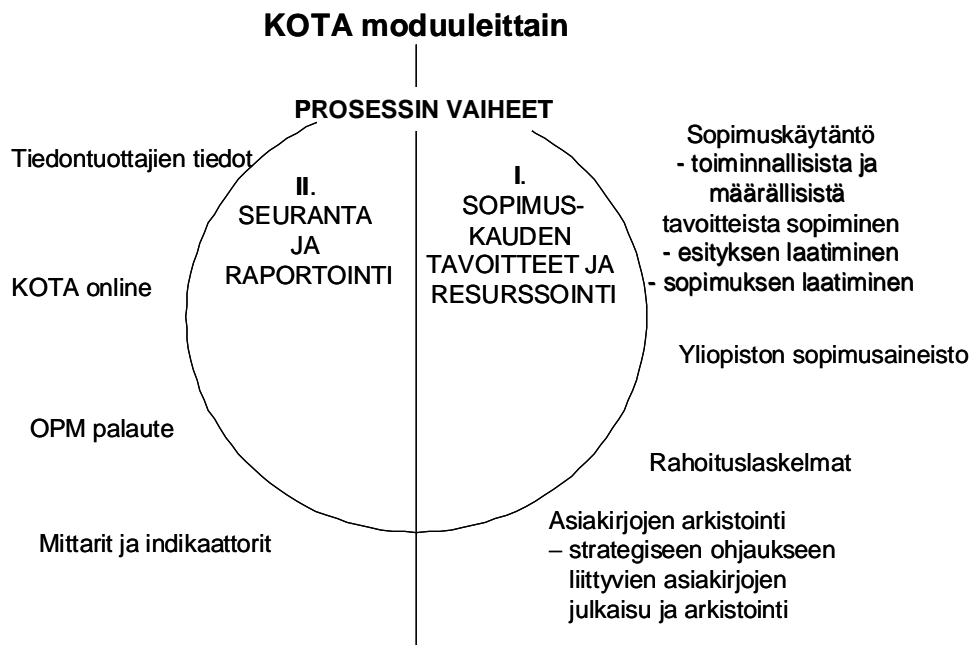
Ministeriön puolesta sopimuksen allekirjoittavat ministeriön voimassa olevan työjärjestyksen mukaisesti koulutus- ja tiedepolitiikan osaston päällikkö ja korkeakoulu- ja tiedeyksikön johtaja. Yliopiston puolesta allekirjoittajina ovat hallituksen puheenjohtaja ja rehtori.

1.3 Seuranta ja raportointi

Yliopistojen autonomian vahvistaminen merkitsee muutosta myös niiden tilivelvollisuuteen. Hankerahoituksen poistuessa hankekohtainen raportointivelvollisuus jää pois. Yliopistojen on kuitenkin pystyttävä antamaan vuosittain oikeat ja riittävät tiedot toimintansa tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tiedot on esitettävä siten, että toteutunutta kehitystä voidaan arvioida suhteessa yliopistolle asetettuihin tavoitteisiin. Yliopistojen tulee hyvän talouden hoidon rinnalla pystyä voimavarojen tehokkaaseen käyttöön. Tilinpäätösten kautta tapahtuvan raportoinnin ohella yliopistojen kehitystä seurataan vuosittain myös yliopistoja kokonaisvaltaisesti tarkastelevilla tulosindikaattoreilla ja johdon avainluvulla, joissa otetaan huomioon tuloksellisuuden ja laadun näkökulmia.

Yliopistot veloitetaan toimittamaan ministeriölle sen määräämät koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja muut seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot ministeriön määräämällä tavalla siltä osin kuin niitä ei saada eri tilastoviranomaisilta. Yliopistojen tulee huolehtia, että ministeriöllä on oikeudet saada niitä koskevat tilastoaineistot Tilastokeskukselta. Tiedonvaihto tapahtuu mahdollisimman laajasti opetusministeriön KOTA -tietojärjestelmän kautta (kuva 1).

Kuva 1. Yliopistojen ohjausportaali

Raportoinnin ja seurantatietojen perusteella ministeriö antaa sopimuskauden aikana tarkoituksenmukaisin välein palautetta yliopiston toiminnasta ja kehittämistarpeista. Lähtökohtana on, että yliopistoille annetaan kirjallinen palaute laajempaan niinä vuosina, jolloin ei käydä sopimusneuvotteluja. Palautemenettelyllä ohjataan ja seurataan korkeakoulupoliittisten tavoitteiden toteutumista sopimuskauden aikana. Opetusministeriö antaa ensimmäisen kerran kirjallisen palautteen yliopistoille vuonna 2011 koskien vuoden 2010 toimintaa. Vuonna 2009 opetusministeriö antaa yliopistoille vielä talousarviosäädösten mukaisen tilinpäätöskannanoton vuoden 2008 toiminnasta.

1.4 Arviointi

Yliopistot vastaavat järjestämänsä koulutuksen, tutkimuksen ja muun toiminnan laatutasosta ja näiden jatkuvasta kehittämisestä ja hyödyntämisestä. Toiminnan laatu otetaan välillisesti huomioon yliopistojen tunnuslukutavoitteissa ja näiden toteutumisen seurannassa. Yksiselitteisesti ja kattavasti laatua ei voida ottaa huomioon tilastoseurannassa, vaan tarvitaan myös kokonaisvaltaisempia arviointeja. Yliopistojen koulutus-, tutkimus- ja taiteellisen toiminnan laatua ja vaikuttavuutta vahvistetaan säännöllisillä arvioinneilla sekä yliopistojen laatujärjestelmien ulkopuolisilla arvioinneilla. Myös tutkinnonuudistuksen onnistumista ja korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä seurataan arvioinnein. Suoritettujen arviointien tulokset tulee julkistaa. Opetusministeriön yhteydessä toimiva korkeakoulujen arviointineuvosto ja Suomen Akatemia tukevat yliopistojen toiminnan kehittämistä suorittamallaan arvioinneilla. Yliopistot, SYL ja opetusministeriö selvittävät yhteistyössä mahdollisuuksia käyttöönottaa yliopisto-opiskelijoiden palautejärjestelmä, joka tuottaisi erityisesti yliopiston johtamisen tueksi tietoa koulutuksesta, opetusjärjestelyistä ja tutkinnon arvosta työmarkkinoilla.

2. YLIOPISTOJEN RAHOITUS VUODESTA 2010 ALKAEN

2.1. Rahoituskokonaisuus

Yliopistojen kokonaisrahoitus muodostuu valtion talousarviossa suoraan yliopistoille osoitetun valtion rahoituksen ohella yhteisrahoitteisesta toiminnasta, maksullisesta toiminnasta, lahjoituksista ja tulevaisuudessa todennäköisesti merkittävässä määrin myös pääoman tuotoista. Täydentävästä rahoituksesta merkittävä osa on kansallisesti kilpailtua tutkimusrahoitusta, jolla on erityinen merkitys tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamisessa. Yliopistot vastaavat suurelta osin koko kansallisen tutkimusjärjestelmän perusinfrastruktuurin ylläpidosta.

Kuva 3. Yliopistojen menot rahoituslähteittäin vuonna 2008 (Lähde: KOTA)

	M€	%
Budjettirahoitus (OPM:n suoraan osoittama)	1 432	65,8
Suomen Akatemia	154	7,1
Tekes	93	4,3
Kotimaiset yritykset	108	5,0
Muu kotimainen	292	13,4
EU-rahoitus	69	3,2
Ulkomainen rahoitus	26	1,2
Yhteensä	2 175	100

Yliopistoille lakisääteisiin tehtäviin myönnettävän valtion rahoituksen perusteet kirjataan yliopistolakiin. Näin valtionavustuslaki ei suoraan koske yliopistojen lakisääteisten tehtävien valtion rahoitusta. Rahoitusperusteiden laskennasta ja keskinäisestä jakautumisesta sekä kustannustason nousun huomioon ottamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Yliopistolain ja valtioneuvoston asetuksen perusteella opetusministeriö päättää laskennallisin perustein myönnettävän rahoituksen perusteena olevista laskentakriteereistä.

Yliopistojen sisäisten kehittämishankkeiden tukeminen jää yliopistojen omaan harkintaan. Yliopiston on huolehdittava koulutuksen laajenuksista ja uudelleen suuntauksista kokonaisrahoituksensa puitteissa. Yliopiston on otettava tarvittavat kohdennukset huomioon pitkän aikavälin rahoitussuunnittelussaan. Nykyisen hankerahoituksen kaltaista erikseen haettavaa harkinnanvaraista rahoitusta ei jatkossa ole.

Tuloksellisuus- ja laatuakseli otetaan erillisen tuloksellisuusrahoituksen sijaan huomioon rahoituksen määräytymisperusteissa. Yliopistolakiin sisällytetään kuitenkin mahdollisuus siihen, että opetusministeriö

voi tulevaisuudessa myöntää yliopistoille tuloksellisen toiminnan perusteella tuloksellisuusrahoitusta valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa. Lisäksi yliopistoille voidaan myöntää Eduskunnan niin päättäessä kohdennettua rahoitusta, joita käsitellään laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella (esim. Aalto-yliopiston toimintaan kohdistettu lisärahoitus).

Valtion rahoituksella turvataan kaikkien yliopistojen edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Valtion rahoitus yliopistojen menoihin määräytyy kaikille yliopistoille samojen periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena on, että muutosvaiheessa yliopistojen keskinäiset rahoitussuhteet eivät olennaisesti muutu ja että pidemmällä aikavälillä toiminnan tuloksellisuus heijastuu yksittäisen yliopiston saamaan rahoitukseen. Lähtökohtana on, että yliopistojen rahoituksen pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi yliopistoihin mahdollisesti tehtävistä pysyvistä tasokorotuksista tai muista kertaluontoisista erityispanostuksista tehdään päätökset hallitusohjelmakausittain.

Yliopistojen pysyvä valtion rahoitus muodostetaan yhdistämällä nykyiset yliopistojen toimintamenomäärärahat (mom. 29.50.01), harjoittelukoulujen toimintamenomäärärahat (mom. 29.50.03), Kansalliskirjaston toimintamenomäärärahat (mom. 29.50.02.) ja yliopistolaitoksen yhteisistä menoista yliopistokeskusten kehittämisen määrärahat (mom. 29.50.20.7). Yliopistojen valtion rahoituksen (perusrahoitus) lähtötasona vuonna 2010 pidetään euromäärää, joka muodostuu 13.3.2008 kehyspäätöksestä ja tätä tarkentavasta maaliskuun 2009 kehyspäätöksestä ja näissä sovitusta pysyvistä määrärahamuutoksista. Valtion rahoituksen vuoden 2010 lähtötasona korotetaan valtionhallinnon keskustason työmarkkinasopimukseen perustuvien mahdollisten palkankorotusten vuoden 2010 määräraha vaikutuksia vastaavasti.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä on päätetty 7.5.2009, että hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistetään ja keskitetään valtiovarainministeriöön hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Vuoden 2010 alusta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmästä siirretään kuntien peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetun valtionosuuden piiriin muun muassa esi- ja perusopetusta koskevat valtionosuudet ml. yliopistojen yhteydessä toimivien harjoittelukoulujen vastaava valtionrahoitus. Esiopetuksen ja perusopetuksen oppilaskohtainen valtionosuus muuttuu tässä yhteydessä ikäluokan (6-15 -vuotiaat) asukasmäärään perustuvaksi. Kuntien valtionosuuslaissa säädetään kotikunnan maksuosuuden perusteista, maksuvelvollisuudesta ja yliopistojen mahdollisuudesta laskuttaa esi- ja perusopetuksen oppilaiden perusteella näiden kotikuntia. Yliopistot tulevat laskuttamaan oppilaidensa kotikuntia kutakin kalenterivuotta edeltävän 20.9. oppilas- ja kotikuntaluettelon perusteella.

Harjoittelukoulujen määrärahoista on vähennetty esi- ja perusopetuksen oppilasmäärän mukainen valtionrahoitus. Harjoittelukoulujen toiminnan pitkäjänteinen kehittäminen ja rahoituksellinen asema turvataan säilyttämällä muu harjoittelukoulujen rahoitus osana yliopistojen valtionrahoitusta.

Edellisenä vuonna yliopistoille osoitettua em. talousarvion määrärahaa korotetaan kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Ensimmäisen kerran kustannustason arvioitu nousu uudessa järjestelmässä otetaan huomioon määriteltäessä yliopistojen valtion rahoitusta vuodelle 2011. Kustannustason muutoksen huomioon ottamisen lisäksi yliopistoille korvataan arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen tutkimukseen liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista. Korvaus pyritään ensisijaisesti toteuttamaan valtion talousarvioon sisältyvän erillisen arviomäärärahan kautta. Korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistojen keskimääräisen arvonlisäverokertymän perusteella.

Kustannustason nousussa käytettävä yliopistoindeksi muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä. Kustannustason nousua määriteltäessä yleisessä ansiotasoindeksissä tapahtuneen muutoksen paino on 64 prosenttia, kuluttajahintaindeksissä tapahtuneen muutoksen paino on 21 prosenttia ja tukkuhintaindeksissä tapahtuneen muutoksen paino on 15 prosenttia. Kustannusten painotus tarkistettaisiin toteutuneen kustannusrakenteen perusteella määräajoin, vähintään joka kahdeksas vuosi.

Mitoitettaessa yliopistojen varainhoitovuodelle osoitettavaa valtion rahoitusta otetaan huomioon valtiovarainministeriön varainhoitovuodelle arvioima kustannustason nousu sekä vahvistamisvuotta edeltäneen yliopistoindeksin toteutuneen kustannustason muutoksen ja valtiovarainministeriön mainitulle vuodelle arvioiman kustannustason muutoksen erotus. Varainhoitovuodelle ei erikseen arvioida tukkuhintaindeksin kehitystä, mutta tältä osin voidaan laskennassa käyttää arviota kotimarkkinoiden perushintaindeksin kehityksestä. Valtiovarainministeriö julkistaa vuosittaiset yliopistoindeksin arvioidut muutokset ja toteutuneen yliopistoindeksin vuosittaisten kehyspäättösten yhteydessä valtionosuusindeksin tapaan. Valtion rahoituksen maksatus tapahtuu tasasuurina erinä kunkin kuukauden kolmantena pankkipäivänä.

Opetusministeriöllä on edelleen rahoitusta myös keskitettyjen palvelujen järjestämiseen sekä kokeilu- ja kehittämistoimintaan. Opetusministeriö voi yliopistolakiluonnoksen mukaan rahoittaa valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa kaikille yliopistoille yhteisiä toimintoja, jotka tulevat kaikkien yliopistojen hyväksi ja jotka yliopistot joutuisivat itse muutoin järjestämään. Lähtökohtaisesti yhteisten palvelujen järjestämisen osalta yliopistot sopivat rahoitusjärjestelyistä keskinäisin sopimuksin. Yliopistojen yhteisinä

menoina käsiteltäviä kokonaisuuksia voivat olla esimerkiksi tieteellisen laskennan keskitetyt palvelut, korkeakoulujen ja tutkimuksen tietoverkon ylläpitäminen, yhteiset tietojärjestelmät, arviointitoiminta ja tutkimuksen kansalliset rahoitusosuudet.

Yliopistojen muutosvaiheen rahoitusjärjestelyjä ml. verotuskohtelu, arvonlisäverosiirrot, pääomittaminen ja kiinteistöjen käyttöä yliopistojen pääomittamisessa ei käsitellä tässä muistiossa. Näitä on linjattu hallitusohjelman ja 13.3.2008 kehyspäätöksen lisäksi hallituksen iltakoulussa 21.11.2007 sekä talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanotoissa 18.12.2007 (yliopistojen taloudelliset edellytykset), 11.4.2008 (yliopistojen pääomittamisen periaatteet), 17.6.2008 (julkisoikeudellisina laitoksina toimivien yliopistojen maksukyvyyn ja käyttöpääoman turvaaminen sekä eläkejärjestelyt), 18.11.2008 (yliopistokiinteistöt ja TTY säätiö) ja 11.2.2009 (valtion rahoituksen määräytymisen periaatteita uudessa oikeushenkilömuodossa toimiville yliopistoille).

2.2 Perusrahoituksen lähtökohtia

Yliopistojen taloudellisen autonomian vahvistaminen edellyttää ministeriön ohjaukselta ja rahoitusinstrumenteilta aiempaa strategisempaa otetta. Yksittäisen yliopiston tuleva resurssikehitys on osittain yhteydessä siihen, kuinka se onnistuu perustehtävissään valittujen toiminnallisten ja laadullisten indikaattorien perusteella. Laskennallisen rahoituksen kautta jaetaan valtionrahoitus yliopistojen kesken siten, että keskimääräistä laadukkaammat, vaikuttavammat ja tuloksellisemmat yliopistot hyötyvät. Yliopistot päättävät rahoituksen kohdentamisesta yliopiston sisällä omilla strategisilla valinnoillaan. Rahoitusmallilla turvataan pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet kannustaen yliopistoja samalla profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan. Rahoituksen kriteerit ovat mahdollisimman selkeitä ja läpinäkyviä siten, että rahoitus on kohtuullisesti ennakoitavissa. Laskennallisen rahoituksen osalta kriteerit ovat kaikkiin yliopistoihin yhteisesti sovellettavia.

Yleisenä tavoitteena on luoda ohjaus- ja rahoitusjärjestelmään tasapaino muutosherkkyiden ja vakauden välille. Yliopistojen on pystyttävä reagoimaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ilman, että rahoitusmalli rajoittaa toiminnan uudelleen suuntaamista. Yliopistot saavat toimintansa uudelleen järjestämisestä seuraavat hyödyt itselleen. Pidemmällä aikavälillä rakennemuutosten tulisi näkyä yliopiston tuloksissa ja sitä kautta myös rahoituksen myönteisenä kehityksenä. Vakautta rahoitusmalliin luodaan toiminnan laajuuden huomioon ottavalla osiolla.

Yliopistojen rahoituksen määräytymisperusteissa on mukana tavoitteita, toteutuneen toiminnan tuloksia ja kannusteita laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Tutkintotavoitteilla ja -toteutumilla on

rahoitusmallissa edelleen keskeinen asema, koska nämä ovat yliopistojen keskeisiä tuotoksia ja näille asetetaan edelleen tavoitteita. Suoritettujen tutkintojen huomioon ottamisella kannustetaan yliopistoja toimintansa järjestämiseen siten, että opiskelijoilla on mahdollisuus tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa. Tutkintoperusteisessa rahoituksessa painopistettä siirretään tavoitteista toteutumien suuntaan. Pienten yliopistojen tutkintomäärien vuosittaisten vaihtelujen tasoittamiseksi rahoitusmallissa on tarkoituksenmukaista tarkastella jatkossakin useamman vuoden keskimääräistä toteutumaa. Alojen erilainen kustannusrakenne (ml. taidealojen erityispiirteet, laiteintensiivisyys) ja harjoittelukoulut otetaan huomioon osana rahoitusmallin koulutus- ja tieteenalarakenne -osiota, joten aiemmista ylempien korkeakoulututkintojen kustannuskertoimista voidaan luopua. Tätä puoltaa myös rahoitusmallin rakenteessa tapahtuvat muutokset, yksittäisen tutkinnon merkityksen vähentäminen, opiskelijoiden alojen välillä tapahtuvat siirtymiset ja alojen välinen yhteistyö.

Rahoitusmallin sisältämillä tekijöillä luodaan kannusteita yliopistojen profiloitumiselle sekä tutkimus- ja koulutuspolitiikan kannalta keskeisten tavoitteiden saavuttamiselle, kuten päällekkäisen koulutuksen vähentämiselle ja täysiaikaisen opiskelun edistämiseksi. Tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseen kannustetaan ottamalla huomioon resurssien suuntaamisessa mm. yliopiston saama kilpaillun tutkimusrahoituksen määrä ja yliopiston tieteellisen julkaisutoiminnan määrä.

2.3 Perusrahoitus

Perusrahoitus kohdennetaan yliopistoille toiminnan laatuun ja laajuuteen liittyvänä laskennallisena perusrahoituksena sekä muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella seuraavasti:

Kuva 3. Yliopistojen perusrahoitus vuodesta 2010 alkaen

Toiminnan laatuun, laajuuteen ja vaikuttavuuteen liittyvä laskennallinen perusrahoitus 75%		Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet 25%	
Koulutus 55%		Tutkimus ja tutkijankoulutus 45%	
Toiminnan laajuus 85%	Laatu ja vaikuttavuus 15%	Toiminnan laajuus 75%	Laatu ja vaikuttavuus 25%
		Koulutus- ja tieteenalarakenne 75%	Strateginen kehittäminen 25%

Koulutus sekä tutkimus, tutkijankoulutus ja taiteellinen toiminta ovat yliopistojen lakisääteisiä perustehtäviä, joiden perusteella tapahtuu merkittävä osa määrärahakohdennuksesta. Yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus tapahtuu pääosin näiden kautta. Koulutustehtävällä on rahoitusmallissa edelleen keskeinen osa, mutta tutkimus ja tutkijankoulutus on otettu huomioon entistä paremmin. Rahoitusmallin koulutusosuudessa painotetaan toiminnan laajuutta enemmän kuin tutkimuksessa ja tutkijankoulutuksessa. Tällä halutaan kannustaa koulutuksen toimintaedellytysten varmistamiseen ottaen huomioon koulutuksen riippuvuus suorasta valtionrahoituksesta.

Pohjalaskelma päivitetään vuosittain uusimmilla KOTA-tietojärjestelmästä saatavilla tilastotiedoilla. Laskennalliset osuudet määräytyvät niiden tietojen perusteella, jotka ovat ao. vuoden laskennassa käytettävissä. Laskennassa käytetään mahdollisuuksien mukaan kolmen vuoden keskiarvoja vuosittaisten muutosten tasaamiseksi. Yliopistot sopivat yhteisten verkostojen, koulutusten ja muiden toimintojen rahoituksesta keskinäisin sopimuksin.

Siltä osin kun rahoitusta korotetaan kustannusten nousua vastaavasti, otetaan se vuosittain huomioon perusrahoituksen kaikissa osatekijöissä. Koulutus- ja tieteenalarakenneosuuden kohdennus yliopistoille tapahtuu sopimuskauden ensimmäisen vuoden koulutus- ja tieteenalarakenteen rahoituksen mukaisessa suhteessa ja strategisen kehittämisen rahoitus jää ministeriön kohdennettavaksi.

2.3.1 Koulutus

2.3.1.1 Koulutuksen laajuus

Koulutuksen laajuus määräytyy seuraavien kriteerien perusteella:

	Painotus	
<i>1. Laskennallinen opiskelijamäärä</i>	30 %	
a) FTE -tutkinto-opiskelijat		85 %
b) Avoimen yliopiston laskennallinen kokovuotinen opiskelijamäärä ja erillisten opinto-oikeuksien laskennallinen kokovuotinen opiskelijamäärä yhteensä		15 %
<i>2. Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteet</i>	35 %	
a) Ministeriön ja yliopiston välisessä sopimuksessa sovittujen alempien korkeakoulututkintojen tavoitteiden yhteenlaskettu lukumäärä		25 %
b) Ministeriön ja yliopistojen välisessä sopimuksessa sovittujen ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteiden yhteenlaskettu lukumäärä ¹		75 %
<i>3. Suoritetut alemmat ja ylempät korkeakoulututkinnot</i>	35 %	

¹ Laskennassa kerrotaan 1,3:lla niiden koulutusalojen ylempien korkeakoulututkintojen tavoite, joilla ei ole alempaa korkeakoulututkintoa. Tämä koskee sekä tavoitteita että suoritettuja tutkintoja.

a) Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä		25 %
b) Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä ²		75 %

Ylempien ja alempien korkeakoulututkintojen määrän vakiintuessa tulee vuonna 2013 alkavalla kaudella muuttaa näiden keskinäiseksi suhteeksi 50:50.

---

² Laskennassa koulutusaloittaiset toteutumat otetaan huomioon enintään sopimuskauden tavoitteeseen asti.

2.3.1.2 Koulutuksen laatu ja vaikuttavuus

Rahoitusta kohdennetaan indikaattoriseurannan perusteella kaikille yliopistoille yhteisten strategisesti tärkeiden koulutuspoliittisten tavoitteiden edistämiseen. Lähtökohtaisesti kaikilla yliopistoilla on mahdollisuus laadullisen rahoitukseen. Laatuysikkörahoitusta lukuun ottamatta kaikki yliopistot myös saavat osuuden eri kriteerien perusteella määräytyvästä rahoituksesta.

Rahoitusta kohdennettaessa otetaan huomioon teemakokonaisuuteen liittyvän toiminnan laajuus ja tavoitteiden saavuttaminen. Laskennassa kohdennus yliopistojen välillä tapahtuu suoraan kriteerin mukaisessa suhteessa ja erillistä yliopiston kokokerrointa ei tarvita.

Koulutuksen laatu ja vaikuttavuus määräytyvät seuraavien teemakokonaisuuksien ja kriteerien perusteella:

	Painotus
<i>1. Koulutuksen laatu ja opiskeluprosessien toimivuus³</i>	80 %
a) Korkeakoulujen arviointineuvoston esittämien koulutuksen laatuysikköiden perusteella yliopistoille 300 000 euroa vuosittain / yksikkö.	
b) Lukuvuodessa vähintään 45 opintopistettä suorittaneiden alemmaa ja ylempää korkeakoulututkintoa opiskelevien lukumäärä	50 %
c) Vuonna x yliopistoissa perustutkinnon aloittaneista 7 vuoden kuluttua aloittamisesta tutkinnon suorittaneiden määrä	50 %
<i>2. Koulutuksen kansainvälistyminen</i>	20 %
a) Kalenterivuonna Suomesta lähteneiden ja Suomeen saapuneiden vaihto-opiskelijoiden lukumäärä (vaihdon kesto yli 3 kk)	50 %
b) Vieraskielisessä opetuksessa suoritettujen opintopisteiden (ja ulkomailla suoritettujen tutkintoon sisällytettyjen opintopisteiden lukumäärä) ⁴	25 %
c) Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden lukumäärä	25 %

³ Koulutuksen laatu ja opiskeluprosessien toimivuudessa otetaan laskennassa ensin pois laatuysikköiden edellyttämä rahoitus ja loppuosa kohdennetaan tasan kahden muun kriteerin perusteella.

⁴ Ulkomailla suoritettuihin tutkintoihin sisällytettyjen opintopisteiden lukumäärä otetaan laskentaan mukaan, kun tilastoaineiston tiedonkeruu on kunnossa.

2.3.2 Tutkimus ja tutkijankoulutus

2.3.2.1 Tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laajuus

Tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laajuus määräytyy seuraavien kriteerien perusteella:

	Painotus
1. Opetus- ja tutkimushenkilötyövuodet ⁵	50 %
2. Ministeriön ja yliopiston välisessä sopimuksessa sovittujen tohtorintutkintojen tavoitteiden yhteenlaskettu lukumäärä	25 %
3. Yliopistossa suoritettujen tohtorintutkintojen lukumäärä ⁶	25 %

2.3.2.2 Tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laatu ja vaikuttavuus

Rahoitusta kohdennetaan indikaattoriseurannan perusteella kaikille yliopistoille yhteisten strategisesti tärkeiden tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen. Kaikki yliopistot saavat osuuden eri kriteerien perusteella määräytyvästä rahoituksesta.

Rahoitusta kohdennettaessa otetaan huomioon teemakokonaisuuteen liittyvän toiminnan laajuus ja tavoitteiden saavuttaminen.. Laskennassa kohdennus yliopistojen välillä tapahtuu suoraan kriteerin mukaisessa suhteessa ja erillistä yliopiston kokokerrointa ei tarvita..

Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen laatu ja vaikuttavuus määräytyvät seuraavien teemakokonaisuuksien ja kriteerien perusteella:

	Painotus
1. Kansallinen kilpailtu tutkimusrahoitus	60 %
a) Yliopiston käyttämä Suomen Akatemian rahoitus	50 %
b) Suomen Akatemian tutkimuksen huippuyksikköpäästösten perusteella yliopistoille kohdennettu rahoitus	30 %
c) Yliopiston käyttämä Tekesin rahoitus	20 %
2. Tieteelliset julkaisut	20 %
a) Ulkomailla julkaistujen referee-julkaisujen lukumäärä	60 %
b) Muiden tieteellisten julkaisujen lukumäärä	40 %
3. Tutkimuksen kansainvälistyminen	20 %
a) Kilpaillun kansainvälisen tutkimusrahoituksen määrä ⁷	60 %
b) Opettajien ja tutkijoiden liikkuvuuden yhteenlaskettu määrä ⁸	40 %

⁵ Määräytyy opetus- ja tutkimushenkilötyövuosien (kaikki rahoituslähteet, ei sis. tutkijakoulutettavat ja laskennallinen tuntiopetus) yhteenlasketun lukumäärän perusteella.

⁶ Laskennassa koulutusaloittaiset toteutumat otetaan huomioon enintään sopimuskauden tavoitteeseen asti.

⁷ Rahoitus ei sisällä yritysrahoitusta tai EU-rakennerahastoja.

⁸ Liikkuvuuden yhteenlaskettu määrä Suomesta ja Suomeen (väh. 2 vko)

Käytettäviä indikaattoreja kehitetään edelleen koulutuksen, tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen sekä taiteellisen toiminnan kuvaamiseen. Indikaattorien jatkokehittäelyssä joudutaan ottamaan huomioon mm. julkaisutietojen tarkoituksenmukaisin luokittelu, neliportaisen tutkijanuran edistäminen ja tutkimusyhteistyö. Julkaisutoiminnan luokittelun kehittyessä tällä perusteella kohdennettavan rahoituksen osuutta voidaan kasvattaa tutkimusosion sisällä.

2.3.3 Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet

Tämä on rahoitusmallin osuus, joka ottaa huomioon muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet ja niiden saavuttamisen, alarakenteen, yliopistojen profiloitumisen, siinä tapahtuvan kehityksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen siltä osin kuin ei tule katettua perusrahoituksen muiden osioiden kautta. Rahoitusosio käsitellään ministeriön ja yliopiston välisissä neuvotteluissa. Opetusministeriön ja yliopiston välisen neuvottelun kohteena ovat valtakunnalliset erityistehtävät ja strategisen kehittämisen osiot, muuten rahoitus määrittyy laskennallisin kriteerein tai erillisten päätösten pohjalta.

2.3.3.1 Koulutus- ja tieteenalarakenne

1. Alarakenne

Sopimuskauden alussa opetusministeriö ottaa rahoitusosuutta kohdennettaessa huomioon yliopistojen alarakenteet ja alojen väliset kustannuserot käyttämällä hyväksi toteutuneita kustannustietoja. Tässä otetaan huomioon myös tutkimusinfrastruktuurit, yliopiston merkittävä laitepainotteisuus ja taidealojen erityispiirteet. Taidealoilla tutkimustoiminnan volyyymi ei ole riittävä, jotta ao. yliopistot saisivat riittävän rahoituksen laskennallisen perusrahoituksen kautta. Vastuu investointien rahoittamisesta ja niistä aiheutuvien lisäkustannusten kattamisesta on yliopistoilla itsellään. Rahoitus on voimassa vähintään sopimuskauden.

2. Valtakunnalliset erityistehtävät

Opetusministeriö päättää sopimuskauden alussa yliopistoja kuultuaan *valtakunnallisista erityistehtävistä* ja niihin osoitettavasta valtion rahoitusosuudesta. Erityistehtävillä on huomattavaa valtakunnallista koulutus-, tutkimus- tai sivistyspoliittista merkitystä. Rahoituskokonaisuus ja huomioon otetut tehtävät kirjataan opetusministeriön ja yliopiston väliseen sopimukseen. Rahoitus on voimassa vähintään sopimuskauden.

Erikseen huomioon otettavien tehtävien määrä vähenee nykyisestä ottaen huomioon yliopistojen autonomian vahvistuminen ja rahoituksen tullessa huomioon otetuksi jo rahoitusmallin muiden tekijöiden kautta.

Yliopistokeskusten rahoitus on tarkoitus järjestää siten, että vuoden 2009 talousarvion momentin 29.50.20 (yliopistojen yhteiset menot) yliopistokeskusten kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin osoitettu vuotuinen määräraha vakinaistetaan ja siirretään osaksi yliopistoille myönnettävää valtion kokonaisrahoitusta korvamerkittynä eränä yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille. Tämän lisäksi yliopistot voivat osoittaa yliopistokeskuksille rahoitusta omien päätöstensä mukaan, kuten muillekin toimintayksiköilleen.

3. Harjoittelukoulut

Harjoittelukoulujen rahoitus määräytyy toteutuneen esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen oppilasmäärän ja ohjatun harjoittelun opintopisteiden tavoitelaajuuden perusteella.

4. Tutkijakoulut

Valtion tutkijakouluihin kohdentama rahoitusosuus määräytyy Suomen Akatemian tekemien tutkijakoulupäätöksien perusteella.

5. Kansalliskirjasto

Kansalliskirjasto säilyy toistaiseksi Helsingin yliopiston yhteydessä. Kansalliskirjastolla on valtakunnallinen tehtävä kehittää ja tarjota kansallisia palveluja koko kirjastokentälle: yliopistokirjastot, ammattikorkeakoulujen kirjastot, yleiset kirjastot ja erikoiskirjastot kaikilla hallinnonaloilla.

Kansalliskirjaston tavoitteista, toiminnan ja seurannan tunnusluvuista sekä opetusministeriön rahoituksesta sovitaan opetusministeriön, Kansalliskirjaston ja Helsingin yliopiston yhteisessä neuvottelussa ja sopimus sisällytetään Helsingin yliopiston sopimuksen liitteeksi.

Kansalliskirjaston rahoitus osoitetaan jatkossakin erillisenä. Valtion rahoituksella pyritään turvaamaan Kansalliskirjaston edellytykset lakisääteisten kansallisten tehtävien hoitamiseen. Kansalliskirjaston asemaa tarkastellaan korkeakoulukirjastojen rakenteellisen kehittämisen työryhmässä.

Koulutus- ja tieteenalarakenteen rahoitus kirjataan sopimukseen kokonaisuuksittain. Sopimuksessa todetaan huomioon otetut valtakunnalliset erityistehtävät. Kansalliskirjaston, harjoittelukoulujen yliopistokeskusten ja tutkijakoulujen rahoituksesta sopimuksissa ja vuotuisissa rahoituspäätöksissä todetaan toimintaan käytettävän rahoituksen vähimmäismäärä.

2.3.3.2 Strateginen kehittäminen

Lähtökohtana rahoituksen määräytymisessä on yliopistojen oma strategiatyö. Yliopistot ottavat strategiatyössään huomioon myös valtakunnalliset koulutus- ja tiedepoliittiset tavoitteet, joita eduskunta ja hallitus ovat koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi asettaneet. Kaudella 2010–2012 keskeisinä kehittämiskohteina ovat kansainvälistyminen ja tutkimuksen kansainvälistämisen kannalta tärkeä tutkijanuran kehittäminen. Strategiatyö edellyttää korkeakoulujen keskinäistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta alueen ja innovaatiojärjestelmän muiden toimijoiden kanssa, jotta yhteiskunnallinen vaikuttavuus vahvistuu ja luodaan edellytyksiä strategian toteuttamisen edellyttämälle kokonaisrahoitukselle. Strategioista on ilmeviä konkreettiset kehittämistavoitteet, toimenpiteet näihin pääsemiseksi ja kuinka strategian toteutumista voidaan seurata.

Yliopistot tekevät alustavan strategiatyönsä pohjalta ehdotuksen profiilistaan ja painoaloistaan vuonna 2009 käytäviin neuvotteluihin. Yliopiston profiilissa voi painottua eri tavalla tutkimus, perustutkintokoulutus, taiteellinen toiminta, elinikäinen oppiminen tai innovaatio- ja aluetoiminta. Korkeakoulujen profiilit muodostavat valtakunnallisen kokonaisuuden, joka kattaa yhteiskunnan sivistys-, koulutus- ja tutkimustarpeet. Valtakunnallisen kokonaisuuden muodostaminen edellyttää opetusministeriössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen strategioiden rinnakkaista tarkastelua, jotta strategiarahoitusta voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti yliopistojen autonomiaa kunnioittaen.

Rahoitus sovitaan ministeriön ja yliopiston välisessä neuvottelussa yliopiston strategiatyön, erilaisen profiloitumisen, painalojen vahvistamisen ja uudelleen suuntausten sekä rakenteellisen kehittämisen pohjalta. Sopimukseen kirjataan strategiasta muutama keskeinen painopiste, jotka erityisesti ovat opetusministeriön rahoituspäätöksen pohjana. Sopimusta tarkistetaan tarvittaessa keväällä 2010 opetusministeriön yliopistoilta edellyttämän strategiatyön valmistuttua.

Kaudella 2007–2009 sovittujen seuraavalle kaudelle ulottuvien hankkeiden eria käsitellään osana tätä kokonaisuutta. Hankkeita on sovittuna vuosille 2010–2013 yhteensä 22,946 miljoonaa euroa pääpainon ollessa vuodessa 2010. Opetusministeriön aiempiin hankerahoituksiin liittyvät velvoitteet hoidetaan kokonaisuudessaan vuonna 2010. Yliopistojen yhteishankkeiden rahoitus on aiempien sopimusten mukaisesti kokonaisuudessaan koordinoivalla yliopistolla. Tämä rahoitusosuus on opetusministeriön uudelleen suunnattavissa yliopistojen strategiseen kehittämiseen vuoden 2010 neuvottelussa.